

zve, da je Marko poročen, se s težavo odtrga od njega. Marka pa to tako pobije, da razmišljujoč o samomoru, zadene na ptujski most in že se hoče ustreliti, medtem pa pride Tinka, ki je vse zvedela in ga s svojo silno ljubeznijo reši; najde pa tudi pot, da odideta v Ljubljano, kjer se Marko lahko posveti študiju. Ob spoznanju, da je Jana predstavljala zanj le široki svet, le misel, da bo ob njej ušel ozkosti Jam v sproščenost, se umiri in je spet srečen ob Tinki. Knezu pa, ki je medtem zgubil pravdo, s katero je hotel pridobiti lepo Robnikovo planino, in se hčerka, za katero je mislil, da jo je srečno poročil, vrne, ker je bil njen mož navaden velemesten slepar, začno popuščati vajeti v sicer krepkih rokah. Neuklonljiv hoče s prvotno močjo spet sam prijeti za lemer, da bi vodil splave, a utone nekoliko pod svojim domom. Najmlajši sin Drejč pa pusti šole, prevzame domačijo in da življenju na njej nov zalet.

Neprimerno boljši od te, življenjsko nedodelane in ne preveč utemeljene fabule, pa so opisi voženj po Dravi, priprav zanje, življenje na njih. Toliko lepih folklornih zanimivosti je znal vnesti v okvir teh šest voženj, ki jih je znal vsako od nove strani živo in sočno opisati, da je človek res vesel, saj je Ingolič prvi, ki je vnesel to pokrajino z njenimi ljudmi in običaji v širšem tekstu v našo literaturo. Ingolič dobro opazuje, v ustvarjanju pa odpove in to njegovo slabost kažejo vsi njegovi ljudje. Vse preveč so njegovi ljudje le bitja, ki jih vladajo njihovi nagoni, včasih pa se mu jih posreči prikazati kot ljudi, vsakega s svojo bridko življenjsko zgodbo (Petrum, Kajčnik, Tomaž). In tudi tam, kjer bi rad bil posebno močan (stavka splavarjev), pade v novinarsko reportažo. Vse preveč opisuje in premalo iz opazovanega ustvarja, da bi se lahko razmahnil in svoje ljudi in roman življenjsko napolnil, dasi je videti, da je zgradbo romana dobro preštudiral. Zaradi zunanje razgibanosti romana se življenjska praznost njegovih ljudi ne opazi toliko. Kljub temu, da hoče biti čim resničnejši in to celo tako daleč, da zaide v gostilniško banalnost, kar je delu vsekakor v škodo, ne zadene jezika splavarjev.

Rad bi opozoril samo še na nekatere izrazne razlike: Savinjšani rečemo »krmaniš« in ne »kormoniš, saj pravimo sprednjemu delu splava le krma. Koncu vesla (našega vesovnika) ne rečemo pri nas »veslica«, ampak »pero«. Kolom, na katere so privezani lemeri (pri nas lemež), pravimo pri nas lepo »gredljice«. Lahko bi našteval razlike še dolgo, a hotel sem nanje le opozoriti. Kam bi šele prišel, če bi hotel nakazati razlike v mentaliteti turobnih Podravcev in vedrih Savinjščanov. Ingolič je to dobro zadel, ker omenja Savinjščane, kako planejo z veselo, živahno in samozavestno splavarsko pesmijo v neveselo togost Podravcev.

Če dela ne merimo s previsoko zahtevanimi umetnostnimi merili, je delo dobro in smo ga res veseli, dasi preveč enostransko opazovanje moti in zmanjšuje delu vrednost.

Tone Čokan.

Aleš Ušeničnik, *Izbrani spisi, IV. zvezek*. Ljubljana 1940. Založila Jugoslovanska knjigarna. Str. 312.

Čim bolj se zbirka Ušeničnikovih Izbranih spisov dopolnjuje, v tem jasnejši luči se kaže njihova pomembnost. So vprašanja, ki vedno znova in



znova vstajajo v nemirnem človeškem srcu v vseh dobah in ne najmanj v današnjih časih, ko je človeštvo še celo izgubilo duhovno orientacijo. In tu ti je treba odpreti samo Ušeničnika. Skoraj ni vprašanja, ki išče nanj človek vseh časov v svoji notranjosti z vso nujnostjo odgovora in ki bi ga Ušeničnik v svojih razpravah ne le ne načel, temveč tudi do skrajnih odtenkov ne rešil. Izdajo Izbranih spisov narekuje živa potreba, da iz njih neprestano zajema zlasti naš izobraženec.

Vsak zvezek zase ima svojo pestrost in hoče biti celota zase, ki daje duhu, da razglablja, in srcu, da zaživi v živi veri. Oboje, kajti čeprav začutiš vso svojskost Ušeničnikovo vprav v ostrini njegovega miselnega razčlenjevanja in sklepanja, vendar čutiš, da izza njih govori srce srcu. V tem bo tudi razlog, zakaj zbirka v celoti ni urejena pod enotnejšim vidikom in se le v posameznih zvezkih sorodna vprašanja zaokrožajo v enoto.

Na začetek je postavljeno osnovno vprašanje vere in nevere. V razpravi »Bogoznanje v starem poganstvu« se nam ob Ciceronu, čigar spisi so nekaka bilanca poganske filozofske miselnosti, pokaže vsa njena veličina, pa tudi vsa notranja majavost. Povzpela se je do pojmov o Bogu in o duši, vendar ji je nujno moralo zmanjkati tal, ker je ni obsvetljevala luč božjega razodetja. Zato je ponovno padla v skepticizem. Vendar vzbuja odkrito občudovanje, če jo primerjamo z miselnostjo modernega človeka — odpadnika. Tam vsaj megleno spoznanje, tod popolna intelektualna anarhija. Tako se nam razgalja v svojih osnovah in zadnjih konsekvencah ob Le Dantecu ateizem, Paulsen pa nam jasno izpričuje, kako si na pesek gradi svoj svetovni nazor sicer resen mislec, vendar mislec, ki stoji zunaj Cerkve. Tudi liberalizem ni mogel ostati na pol pota in je po nujnih zakonih logike zavrgel slednjič dogme, kažipot in vir moči krščanstva. Tod se pomudimo ob razmišljanju zlasti dveh dogem, evharistične, ki je zarišče vseh dogem, in dogme o brezmadežnem spočetju, »prelepem izrazu vere v nadnaravno«.

Ob serafski religioznosti sv. Frančiška in ob kerubski sv. Dominika se nam ob psihološkem razglabljanju odkrijeta dva tipa religioznosti, intelektualni in afektivni, se pokažejo njune nevarnosti, da vodita bodisi v intelektualizem bodisi v subjektivizem, pa tudi njuna blagodarnost v medsebojnem dopolnjevanju. — Posebno globino odpira razmišljanje o smislu zla kot posledica svobodne volje in o odrešenju, v katerem najde tudi zlo svoj notranji smisel.

Drugi del zajema pretežno vprašanja iz dnevnega življenja. V vrsti razprav s skupnim naslovom »Več luči!« srečamo Straussov poskus naravne razlage evangelija, razmišljamo ob naravnih katastrofah o njihovih geoloških in psiholoških momentih, zlasti pa o smislu kazni in božji previdnosti, o češčenju relikvij, o slabostih v Cerkvi, o pojavu klerikalizma in jezuitizma, o preganjanju redov. V razpravah pod naslovom »Cerkev in cerkve« beremo o težnjah v anglikanski in razkolnih cerkvah, da se približajo katolicizmu, da tako najdejo, česar najbolj pogrešajo: enote, gotovosti, v dvomih nezmotljivega učenika. Sem je uvrščena tudi razprava o Tolstojem in njegovem verskem razvoju, ki ga je sicer privedel do Kristusa, ne pa do Cerkve, kot vzgled, kaj je krščanstvo brez Cerkve. Slede izpovedi o notranjih in zunanjih



borbah konvertitov Jörgensna, Roberta Hughja Bensona, Alberta Ruvillea in Karla Krogh-Tonninga pred odločitvijo za prestop v katoliško Cerkev in o njihovi notranji sreči in soglasju po konverziji.

Tretji del obravnava okultne pojave glede na vprašanje, v koliko res presegajo meje človeške duševnosti in bi jih bilo torej treba pripisovati »duhovom«. Glede hipnotizma prihaja do zaključkov, ki ne zahtevajo nič prekonaravnega, dočim v spiritističnih pojavih ostaja mimo prevar in naravno lahko razložljivih pojavov v resnici nekaj teže razložljivih pojavov, za katere pa tudi ni dokazov, da bi se v njih javljale nadnaravne sile. Prav preproste razlage v glavnem potrebujejo nadaljnji pojavi, kot so čarovna šibica pa slutnje, spomini, »drugi vid« itd. Vse našete razprave osvetljuje nešteto zgledov in primerov, utemeljuje pa podrobna psihološka razčlenitev; ob njih navaja avtor tudi številna dela tujih literatur.

Zadnja razprava je nastala ob Konnersreuthskih dogodkih in razpravlja o naravi ozdravljenj, vizij, ekstaz, stigem, glosolalije in brezživežnosti, o katerih dopušča avtor v nasprotju z dr. Brecljem, ki se je glede istih vprašanj oglasil pred njim, verjetnost, da so nadnaravnega značaja. Nadnaravno jih je vsaj mnogo laže doumeti nego naravno. J. Rakovec.

Op. ured. V oceni prejšnjega zvezka Zb. spisov v 9. št. naše revije je bil izražen dvom v to, da urednik sam piše tudi opombe ob robu. Kakor smo obveščeni od merodajne strani, so tudi opombe pisateljevo delo.

**Ljubljana.** Besedilo in celoto uredil France Stelè. Opremil inž. arh. B. Kobè. Ljubljana 1940. Str. 47. Sl. 64.

S to knjigo smo dobili lepega in nazornega posrednika zanimivosti in lepote mesta. Če kdo, je bil Fr. Stelè v resnici poklican k uredniškemu poslu za to delo. Kot dolgoletni konservator je imel mnogo prilike, da se z Ljubljano seznanja tako z zgodovinskega, kakor tudi z oblikovnega stališča. To znanje se mu je v prikupni obliki izoblikovalo v tekstu, ki spremlja ilustrativni del knjige, v katerem je sicer njeno pravo težišče. Na šest poglavij razdeli avtor snov. Lega, Zgodovina, Obličje, Kulturni obraz, Umestnostno središče in Pečat naše usode so poglavja, kjer avtor v zgoščeni besedi izčrpno govori o našem glavnem mestu ter mu da dober, krepak plastičen relief.

V prvem poglavju opisuje pisatelj lego Ljubljane ter ugotavlja njeno izredno važnost z ozirom na zemljepisno in zgodovinsko usodo ter njeno simbolično posredništvo med vzhodom in zapadom. Zgodovinsko spremlja nato bitje in žitje mesta od Ilirov, do naselitve Slovencev ter naposled do narodnega osvobojenja. Obličje mesta je v glavnem nastajalo v treh dobah. Za časa srednjega veka, baroka in v sedanjosti, kjer se posebno pozna stvariteljska roka arhitekta Plečnika. Za prvi dve Ljubljani ugotovi pisatelj: »Tako za srednjeveško kakor za baročno Ljubljano pa velja, da je bila kot celota organsko, smotrno in lepотно vsestransko vzgrajena brez zevajočih vrzeli v notranjščini in brez kričečih neskladnosti z okoljem v zunanjščini.« (Str. 17.) Kulturni obseg je Ljubljana dobila že v srednjem veku, protestantizem kulturno življenje zelo razgiblje, vzcvete posebno v baročni dobi, zavestno narodno pa postane šele v glavnem po svetovni vojski, ko postane